

Ks. Józef Stala

WTST Tarnów

Elżbieta Osewska

UKSW Warszawa

OPTYMALNY PODRĘCZNIK DO NAUKI RELIGII W SZKOLE PODSTAWOWEJ

Współcześnie optymalny podręcznik winien ułatwić pracę dydaktyczną, wychowawczą i proces wtajemniczenia katechizowanych. Warto zatem zastanowić się, czym charakteryzuje się optymalny podręcznik do nauki religii w szkole podstawowej. Czego potrzebuje współczesny katechizowany? Jaki powinien być podręcznik ucznia, aby go zainteresować i pobudzić do dalszych poszukiwań? Czego natomiast wymaga od podręcznika ksiądz, katecheta czy nauczyciel religii? W zależności od swoich cech charakteru, osobowości, kompetencji, indywidualnych predyspozycji, doświadczenia, lat pracy ma zróżnicowane potrzeby i oczekiwania, zatem jeden podręcznik w pełni nie zadowoli wszystkich, ponieważ każdy ksiądz, katecheta czy nauczyciel religii wyobraża sobie idealny podręcznik do nauki religii. Warto jednak zastanowić się, jakiego podręcznika do nauki religii szukamy, czego potrzebujemy, czego oczekujemy. Dlatego w niniejszym artykule zatrzymamy się i spróbujemy odpowiedzieć na pytania: jakie są współczesne oczekiwania względem podręcznika do nauki religii? Czym charakteryzuje się dobry podręcznik dla ucznia szkoły podstawowej, a zwłaszcza podręcznik do nauki religii?¹ Jakie są podstawowe funkcje podręcznika do nauki religii? Jaka winna być oprawa edytorska podręcznika do nauki religii? Jakie wynikają z tego podstawowe wnioski i refleksje? W jakim zakresie odpowiadają na potrzeby i oczekiwania katechetów i uczniów nowe podręczniki do nauki religii w szkole podstawowej: seria „Dar Jezusa” i seria „Dar spotkania Boga”? Spróbujemy wskazać kilka istotnych cech.

¹ W Częstochowie, 23-24 IX 2008 r., odbyło się sympozjum sekcji wykładowców katechetyki w Polsce nt.: *W trosce o optymalny model podręczników katechetycznych*. Wystąpienia i teksty zostały zawarte w książce posympozyjnej: *Poszukiwania optymalnego podręcznika do katechezy*, red. P. Mąkosa, Lublin 2009. Wartym zainteresowania się jest między innymi zestawienie przedstawiające w poszczególnych diecezjach „modele” dopuszczenia do użytku podręczników: K. Kantowski, *Podręczniki w szkolnym nauczaniu religii – stan wykorzystania w diecezjach*; Także w Opolu, 25 IV 2009 r., odbyło się sympozjum katechetyczne: *Podręczniki do religii. Sens czy bezsens?* Ukazała się również publikacja posympozjalna: *Podręczniki do religii. Sens czy bezsens?*, red. J. Kostorz, Opole 2009.

I. WSPÓŁCZESNE OCZEKIWANIA WZGLĘDEM PODRĘCZNIKA DO NAUKI RELIGII

Na rynku wydawniczym pojawia się coraz więcej podręczników do nauki religii w szkole podstawowej. Większość z nich wygląda bardzo efektownie, ponieważ nie są to już czarno-białe książki, które znamy z dzieciństwa, ale piękne, kolorowe, błyszczące. Szata graficzna jest stosunkowo ważna, ponieważ współczesny uczeń funkcjonuje w świecie obrazu i coraz częściej potrzebuje ciekawej ilustracji, aby zachęciła go do czytania tekstu. Ilustracje zamazane, mało czytelne, rozmyte będą odpychały uczniów i skłaniały do stawiania pytań: co to jest? Nie rozumiem tego? O co tutaj chodzi? Natomiast zdjęcia i ilustracje jasne, czytelne, a zwłaszcza zgodne z realiami biblijnymi, liturgicznymi i historycznymi będą pełniły dodatkową funkcję informacyjną, ułatwiając uczniom szybkie zapoznanie się z sytuacją biblijną, wnętrzem kościoła, nieznanym sanktuarium. Ma to szczególne znaczenie w przypadku najmłodszych katechizowanych, którzy nie umieją jeszcze czytać lub czytają słabo, dlatego przede wszystkim zwracają uwagę na ilustracje i zdjęcia. Kolorowe, ciepłe, a jednocześnie oddające rzeczywistość ilustracje i zdjęcia ułatwią uczniom ich opis, tworzenie opowiadań na ich podstawie i odczytywanie konkretnych treści. Dobra szata graficzna ukierunkowuje ucznia na treść. W przypadku podręczników do nauki religii bardzo ważne są treści w nich zawarte, ich zgodność z „Podstawą programową katechezy Kościoła katolickiego w Polsce” i „Programem nauczania religii” oraz sposób ich przedstawienia.

Istotną rolę odgrywa język przekazu. Zbyt trudny, „naszpikowany” terminami teologicznymi będzie raczej zniechęcał niż zachęcał ucznia szkoły podstawowej do czytania i poszukiwania. Zbyt łatwy, infantylny także zostanie odrzucony, bo „to nie dla mnie, ale dla maluchów” – powie dziesięciolatek. Teksty winny być napisane językiem bliskim codziennym sytuacjom dziecka, w sposób zrozumiały, a jednocześnie intrygujący i zachęcający ucznia. A ponieważ język współczesnego dziecka bardzo szybko się zmienia, niezbędny jest kontakt z uczniem i „wejście w jego świat”. Nie uda się napisać dobrego podręcznika bez posługiwania się językiem dziecka, dobrze rozumie to ks. prof. J. Tarnowski, który pisał naukowe podręczniki, ale jednocześnie rozmawiał z dziećmi i młodzieżą np. ministrantami, poznając ich świat i podręczniki dla nich przekazywały najtrudniejsze treści w sposób jasny i zrozumiały. Dobrze opracowany podręcznik do nauki religii zachęca, by go otwierać, szukać, odkrywać, a nie tylko pasywnie przyjmować. Dobry podręcznik wciąga i nie chce się go odkładać, tak jak interesującej powieści. Znacznie ułatwia zmaganie się ze szkolnymi trudnościami.

II. PODSTAWOWE FUNKCJE PODRĘCZNIKA DO NAUKI RELIGII

Niezwykle ważne jest to, żeby podręcznik spełniał określone funkcje. Jedną z najważniejszych jest funkcja informacyjna. Treści zawarte w książce nie powinny przekraczać programu nauczania. Dobrze, by ich ujęcie było w miarę zwarte, dostosowane do potrzeb i możliwości percepcyjnych ucznia. Z pewnością teoria przedstawiona tylko w postaci samego tekstu nie przyciągnie uwagi dziecka. Przydałyby się jakieś dodatkowe elementy, jak np. interesujące ciekawostki, zachęta do samodzielnych lub grupowych poszukiwań, sprawdzania, czytania, w czym są pomocne zaproponowane dzieciom książki i strony internetowe. Współczesne dzieci coraz

częściej posługują się komputerem i mają dostęp do Internetu. Propozycja odszukania określonych stron internetowych, pozwalających na pogłębienie wiedzy, będzie dla nich zarówno fascynująca i motywująca. Dzięki swoim poszukiwaniom skuteczniej poznają nowe treści katechetyczne. Zwłaszcza treści dogmatyczne, liturgiczne powinny być ciekawie przedstawione.

Kolejną cechą, którą dobry podręcznik powinien posiadać jest motywacja do dalszego zdobywania wiedzy. Uczeń sam lub w grupie powinien odkrywać pewne prawdy, zasady, zjawiska, procesy. W ten sposób zapamięta je na dłużej. Dobrze, jeżeli w podręczniku niektóre zagadnienia będą ujęte w sposób problemowy poprzez stawianie pytań. Katechizowani są ciekawi świata i dlatego często wystarczy im podsunąć jakiś pomysł, zachęcić do czegoś, by potem już sami dążyli do tego, żeby poszerzać swoje wiadomości, dowiadywać się coraz więcej, a nawet dzielić się zdobytą wiedzą.

Wspaniale, jeżeli do danego tematu będą przygotowane ćwiczenia. Są one bardzo istotne, gdyż dzięki nim uczeń porządkuje i systematyzuje swoją wiedzę. Jest to także sposób na sprawdzenie tego, czy naukę można uznać za owocną. Bardzo często przy rozwiązywaniu ćwiczeń pojawiają się jakieś braki wiedzy, które warto nadrobić. Ćwiczenia nie mogą być przygotowane dla samego wypełnienia czasu uczniów, ale muszą być bezpośrednio związane z treściami zawartymi w podręczniku ucznia oraz przygotowane dla uczniów o różnym poziomie intelektualnym. Dobrze, żeby poziom zadań był zróżnicowany i zawierał propozycje zarówno dla mniej, jak i dla bardziej zdolnego ucznia. Ponieważ zbyt łatwe ćwiczenia będą uczniów zdolnych zniechęcać, a zbyt trudne ćwiczenia dla ucznia słabszego będą stanowić barierę nie do pokonania.

Treści zawarte w podręczniku powinny zachęcać do tego, żeby wykorzystywać je w codziennym życiu. Dlatego w podręczniku ucznia do nauki religii winny pojawić się treści bezpośrednio związane z codziennym życiem, np. w postaci opowiadań, rozmów z rówieśnikami, dialogów zaczerpniętych z życia rodziny. Dobrze, jeśli uczeń dostrzeże, że zdobywane treści może przenosić do praktyki życia codziennego, np. ucząc się wezwań liturgii mszy świętej, modlitw i pieśni, prawd katechizmowych, które pozwalają mu lepiej zrozumieć rzeczywistość chrześcijańską. Ponadto uczeń powinien dostrzegać wzajemne powiązania pomiędzy przedmiotami, a treści programowe powinny się nawzajem przenikać, np. treści z geografii czy z historii biblijnej winny korespondować z wiedzą zdobywaną lekcjach geografii i historii.

Na końcu każdego rozdziału może znajdować się podsumowanie. Najlepszą jego formą są doprecyzowane wymagania programowe zapisane w postaci konkretnej wiedzy i umiejętności ucznia. W ten sposób uczeń samodzielnie może sprawdzić, czy dobrze zapamiętał i zrozumiał dane treści oraz nabył konkretne umiejętności.

Poza treściami programowymi nie zaszkodzi, jeżeli w podręczniku będą podane treści rozszerzające. Jest to jednak część przeznaczona tylko dla uczniów, którzy chcą samodzielnie uzupełniać swoją wiedzę. Mogą być tam podane np. tytuły książek lub stron internetowych, w których szerzej opisany jest dany temat.

Istotne jest również, aby podręcznik był dostosowany do zmian, które stale się dokonują w świecie. Nie może być w nim treści przestarzałych i nieaktualnych, np. w podręczniku do nauki religii niewłaściwe byłoby umieszczanie zagadnień tzw. teologii przedsoborowej.

Podręcznik ucznia oprócz funkcji informacyjnej, samokształceniowej, badawczej i samokontrolnej winien pełnić również funkcję transformacyjną, wdrażając uczniów do posługiwania się zdobytą wiedzą poprzez ciekawe zadania, ćwiczenia,

przypomnienia, np. wytuszczenie lub podkreślenie najważniejszych słów, definicji. Dobrze, jeśli w podręczniku znajdują się teksty źródłowe, do których uczniowie inaczej mieliby ograniczony dostęp podczas lekcji. W przypadku podręcznika do nauki religii mogą to być np. teksty biblijne, liturgiczne, katechizmowe, wypowiedzi świętych i błogosławionych.

III. OPRAWA EDYTORSKA PODRĘCZNIKA DO NAUKI RELIGII

Znaczenie ma także oprawa edytorska. Byłoby dobrze, jeżeli książka, oprócz poprawnych merytorycznie treści, będzie dla ucznia w miarę atrakcyjna i ciekawa. Dziecko będzie z niej przecież korzystało przez cały rok. Dobrze, gdy swoją atrakcyjnością podręcznik do nauczania religii „konkuruje” z innymi podręcznikami i książkami. Nie może być tak, że dziecko posiada ciekawe podręczniki do innych przedmiotów, a podręcznik do nauki religii pozostaje infantylny, sięgający swymi wzorami do lat sześćdziesiątych lub siedemdziesiątych XX wieku. Stąd konieczność w miarę regularnej zmiany edytorskiej wydawanych podręczników.

Podręcznik powinien zawierać interesujące ilustracje, fotografie. Dobrze, jeżeli oprócz nich znajdują się tam także inne przydatne pomoce, jak np. mapy, wykresy, tabele, zestawienia, porównania, zdjęcia – mają one służyć lepszemu ujęciu danego materiału.

Barwne elementy powinny być różnorodne i dobrej jakości. Zdarza się, że choć w podręczniku są ilustracje, jednak wszystkie są do siebie bardzo zbliżone i nieciekawe dla ucznia. Co więcej, niektóre z nich są bardzo brzydko wykonane, są niewyraźne i dziecko ma trudności z rozpoznaniem, kto się na nich znajduje. Niedobrze jest, jeżeli złej jakości szata graficzna niekorzystnie wpływa na kształtowanie się zmysłu estetyki. Dziecko w wieku szkolnym jest podatne na różne wpływy, stąd potrzeba poprawnego kształtowania jego zmysłu estetycznego. Zbyt szybkie wprowadzanie niezrozumiałych dla dziecka form plastycznych raczej zniechęci niż zachęci do oglądania dzieł sztuki. Stąd w przypadku dzieci młodszych wskazane jest odwoływanie się do rysunku i fotografii przedstawiającej realny świat i nie zniekształcającej go.

Bardzo ważny jest również sam wygląd tekstu. Czcionka musi być czytelna, zwłaszcza w klasach młodszych, co ułatwia odczytywanie tekstu. W klasach 1-3 szkoły podstawowej można skorzystać z kolorowej czcionki przyciągającej uwagę ucznia, jednak nie może to być kolor żółty lub jasnobrązowy, gdyż dla dziecka słabiej widzącego nie będzie czytelny. Ważniejsze rzeczy, terminy powinny być zaznaczone pogrubioną czcionką. Nie zaszkodzi, jeżeli definicje będą umieszczone w kolorowych ramkach. Uczniowie, zwłaszcza na początku swojej edukacji, nie są w stanie oddzielić informacji istotnych, koniecznych do zapamiętania od tych mniej istotnych, a nawet marginalnych. Jeżeli ważniejsze definicje, terminy będą w jakiś sposób wyróżnione, to będzie oznaczało, że to jest konieczne do zapamiętania.

Istotna jest również jakość wykonania podręcznika, co wpływa na jego trwałość. Często zdarza się, że po krótkim czasie korzystania z podręcznika nie nadaje się do dalszego użytku, gdyż np. kartki nie trzymają się na miejscu, okładka się odkleja, choć na początku podręcznik wyglądał efektownie. Słaby jakościowo podręcznik powoduje, że uczeń traci motywację do dalszego sięgania po niego. Ważne jest więc, aby podręcznik był trwały i funkcjonalny w użyciu. Uczeń nie powinien mieć większych trudności z korzystaniem z niego. Jego wielkość, waga powinny być dostosowane do potrzeb i możliwości dziecka.

Warto również wprowadzać specjalne symbole, ikonki, które mają ułatwić korzystanie z książki. Pojawiają się one np. jako oznakowanie różnych treści, zadań, rzeczy wymagających obserwacji, ćwiczeń. Symbole są bardzo praktyczne i pomocne pod warunkiem, że są one czytelne, jasne i mądrze porozstawiane. Nie może być tak, że coś, co teoretycznie powinno ułatwiać pracę z podręcznikiem, w rzeczywistości sprawia, że podręcznik jest dużo mniej przejrzysty i czytelny.

IV. WNIOSKI I REFLEKSJE PODSUMOWUJĄCE

Dobry podręcznik do nauki religii w znacznej mierze usprawnia zdobywanie wiedzy, doskonalenie umiejętności i wprowadzanie katechizowanego w tajemnicę Boga, człowieka, Kościoła. Podręcznik do nauki religii spełni swoje funkcje, jeśli będzie dostarczał uczniom rzetelnej wiedzy, doskonalił ich umiejętności, motywował do poznawania nowych treści, zachęcał do korzystania ze zdobytej wiedzy i umiejętności oraz formowania postawy chrześcijańskiej, inspirował do samodzielnej pracy oraz sprawdzania i oceniania postępów ucznia. Bardzo ważne, aby podręcznik do nauki religii zachęcał katechizowanego do spotkania z Bogiem, zaufania Mu i ukochania Go. Bez tego nie będzie dobrym podręcznikiem do nauki religii.

Warto uzmysłwić sobie wielorakie funkcje, jakie powinien spełniać dobry podręcznik. To przede wszystkim ułatwianie uczniowi nabywania umiejętności i opanowania wiadomości w zakresie przewidzianym przez program nauczania i umożliwianie uzupełniania wiadomości zdobytych na drodze obserwacji i doświadczeń, a w przypadku podręcznika do nauki religii także formowanie postawy chrześcijańskiej. Podręcznik musi przy tym zachęcać ucznia do zdobywania wiedzy, doskonalenia umiejętności i stopniowego wdrażania w rzeczywistość chrześcijańską.

Duże znaczenie w przypadku podręcznika do nauki religii ma funkcja wychowawcza, umożliwiająca uczniowi sięganie do mądrych wzorów wychowawczych, np. życia postaci biblijnych, świętych i błogosławionych, formowanie postawy chrześcijańskiej oraz przygotowanie do życia w społeczeństwie i Kościele.

Dlatego patrząc na podręcznik ucznia, warto postawić wiele szczegółowych pytań. Są to pytania natury merytorycznej i edytorskiej. Oto niektóre z nich:

- Czy zakres treści podręcznika jest zgodny z programem nauczania?
- Do jakiego systemu wartości podręcznik się odwołuje?
- Jaki ma układ i na jakie grupy tematycznie jest podzielony?
- Jaki model katechezy reprezentuje podręcznik?
- W jakim zakresie wypełnia podstawowe funkcje katechezy?
- Jaki model teologii reprezentuje podręcznik?
- Czy nadrzędny w pracy z podręcznikiem jest (może być) uczeń, jego rozwój i potrzeby?
- Czy w podręczniku zastosowano stopniowanie trudności względem uczniów?
- Jaki jest język podręcznika? Czy jest komunikatywny?
- W jakim zakresie podręcznik stosuje teksty źródłowe i literackie?
- Czy materiał graficzny uatrakcyjnia podręcznik?
- Czy styl i forma książki nacechowane są życzliwością, przyjaznym klimatem, pogodną atmosferą?
- Czy podręcznik ucznia jest przy tym interesujący dla katechety?
- Czy uwzględniła uwarunkowania lokalne (np. kulturowe, ekonomiczne, oczekiwania środowiska)?

- Czy obok podawania wiadomości podręcznik zwraca uwagę na kształtowanie umiejętności i formowanie postawy?
- Czy pozwala na pracę zróżnicowaną, wspólnotową i zindywidualizowaną?
- Czy obejmuje rozwój wszystkich sfer osobowości ucznia (nie tylko intelektualnej)?
- Czy zakres wiadomości szczegółowych nie wpływa ujemnie na rozwój funkcji motywacyjnej?
- Czy wzbudza motywację do samokształcenia i samooceny?
- Czy uwzględnia korelację międzyprzedmiotową?
- Czy podręcznik zawiera zróżnicowane źródła informacji: wykresy, diagramy, schematy, mapy, teksty źródłowe itp.?
- Czy zawarte w książce ilustracje uatrakcyjnają jej czytanie i stanowią źródło informacji uzupełniającej tekst, a nie pełnią tylko funkcji „dekoracyjnej”?
- Czy dodatkowa symbolika nie zaciemnia przejrzystości podręcznika?
- Czy nowe pojęcia, słowa, terminy wyróżnione są tłustym drukiem?
- Czy czcionka jest odpowiedniej wielkości? Czy jest czytelna?
- Czy książkę cechuje staranność edytorska?
- Czy podręcznik jest poręczny w użytkowaniu?
- Czy podręcznik jest na tyle atrakcyjny, by stanowił „konkurencję” dla innych książek?
- Czy do podręcznika został opracowany dla katechety przewodnik metodyczny oraz dodatkowa obudowa metodyczna?

Zapewne nie ma podręcznika, którego analiza pozwoliłaby twierdząco odpowiedzieć na wszystkie postawione pytania pozytywnie. Nie oznacza to jednak, że nie należy ich formułować, dopiero bowiem rzetelna odpowiedź na te pytania pozwoli katechecie porównać podręczniki do nauki religii i dokonać dobrego wyboru podręcznika, który będzie najlepszy z punktu widzenia potrzeb, predyspozycji i możliwości zarówno ucznia, jak i katechety.

V. NOWE PODRĘCZNIKI DO NAUKI RELIGII W SZKOLE PODSTAWOWEJ: SERIA „DAR JEZUSA” I SERIA „DAR SPOTKANIA BOGA”

Dlatego w kontekście tego wszystkiego, co zostało wyżej już powiedziane, zatrzymajmy się i spróbujmy przyjrzeć się podręcznikom do nauki religii do klas I-VI szkoły podstawowej:

Seria „Dar Jezusa”, Wydawnictwo „Biblos” (www.biblos.pl), klasy 1-3:

Klasa 1: „Jesteśmy rodziną Jezusa”, red. E. Osewska, J. Stala, Tarnów 2008.

Klasa 2: „Jezus nas kocha”, red. E. Osewska, J. Stala, Tarnów 2009.

Klasa 3: „Jezus przychodzi do nas we Mszy Świętej”, red. E. Osewska, J. Stala, Tarnów 2010.

Seria „Dar spotkania Boga”, Wydawnictwo „Biblos” (www.biblos.pl), klasy 4-6:

Klasa 4: „Bóg mnie woła”, red. E. Osewska, J. Stala, Tarnów 2007.

Klasa 5: „Bóg mnie kocha”, red. E. Osewska, J. Stala, Tarnów 2008.

Klasa 6: „Bóg mnie przemienia”, red. E. Osewska, J. Stala, Tarnów 2009.

Powyższe podręczniki do nauki religii w klasach I-III, IV-VI szkoły podstawowej są zgodne z „Programem nauczania numer” AZ-1-01/1 i AZ-2-01/1 (autor-

stwa Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski – tzw. program „zielony”).

Podręcznik ucznia został tak przygotowany, iż zazwyczaj każda jednostka znajduje się na dwóch sąsiadujących stronach i zawiera: temat, tekst biblijny, słowa kluczowe, refleksję i celebrację, a także sytuację egzystencjalną, ciekawostki oraz propozycje lektur i stron internetowych. Te poszczególne elementy będą wskazywane poprzez odpowiednie ikonki, które są wyjaśnione w *Podręczniku ucznia*. Dzieciom towarzyszą główni bohaterowie: Zuzia i Piotrek, którzy „rosną” razem z dziećmi już od przedszkola². Zastosowanie bohaterów chłopca i dziewczynki ułatwia dzieciom przenoszenie zdobywanej wiedzy i umiejętności w praktykę życia codziennego. Dziewczynka jest bardziej ułożona, grzeczna, zdyscyplinowana, co pozwala na utożsamienie się z nią uczniom zdolnym i nie sprawiającym trudności wychowawczych. Natomiast chłopiec jest żywy, rezolutny, niekiedy niesforny, co umożliwia utożsamianie się z nim uczniom, którzy mają problemy z dyscypliną szkolną, a równocześnie wykazują się dużą energią i pasją poznawczą. Rozmowy dzieci zapisane w ich codziennym języku ułatwiają uczniom zrozumienie zagadnień teologicznych. Kiedy dzieci nie potrafią czegoś wyjaśnić, na ich pytania odpowiadają rodzice i dziadkowie, co podkreśla więź pokoleniową w rodzinie. Dodatkowym znaczącym elementem wydaje się zaprezentowanie rodzin wielodzietnych, które mimo iż zmagają się z trudną polską rzeczywistością, są jednak ukazane jako wartości, a tym samym formują w dzieciach świadomość, że rodzina wielodzietna jest rodziną szczęśliwą. Ma to szczególne znaczenie w sytuacji negatywnego obrazu rodziny wielodzietnej prezentowanego w mediach.

Podręcznik ucznia pozwala na jego podwójne wykorzystanie: w trakcie procesu katechetycznego w szkole oraz podczas samodzielnej pracy w domu, co umożliwia większe zainteresowanie i zaangażowanie rodziców, opiekunów i dziadków oraz współpracę z nimi. Niektóre zadania domowe ucznia odwołują się bezpośrednio do wykonania prac razem z innymi członkami rodziny.

Na końcu *Podręcznika ucznia* umieszczono *Pieśni i piosenki zawarte w katechezach* oraz *Katechizm*. Treści zawartych w *Katechizmie* nie należy traktować jako obowiązkowego materiału do pamięciowego opanowania i „zdania” przez ucznia, lecz jako pomoc do przypomnienia i powtórzenia dla dzieci i rodziców.

Wydaje się, iż dla współczesnego dziecka duże znaczenie odgrywa możliwość zaangażowanego korzystania z podręcznika zarówno podczas lekcji religii w szkole, jak i w ramach pracy domowej. Podręcznik do nauki religii zachowujący obok tekstu również przekaz „ikoniczny” dostosowany do percepcji współczesnego dziecka budzi jego zainteresowanie i ułatwia samodzielne dalsze poszukiwania poprzez książki i strony internetowe. Możliwość samooceny wiedzy i umiejętności motywuje dzieci do dalszych poszukiwań i zachęca do systematycznego zdobywania wiedzy

² Pomysł wprowadzenia głównych bohaterów, którzy towarzyszą uczniom we wszystkich jednostkach od przedszkola przez wszystkie poziomy edukacji, jest autorskim pomysłem E. Osewskiej i J. Stali. Taki pomysł nie pojawia się zarówno w podręcznikach do nauki religii, jak i w innych podręcznikach szkolnych. Wprawdzie niekiedy w podręcznikach do najmłodszych klas szkoły podstawowej pojawiają różne postaci, jednak występują okazjonalnie i nie są głównymi bohaterami wprowadzającymi w podstawowe treści.

i doskonalenia umiejętności. Mądre łączenie codziennych doświadczeń z rzeczywistością religijną poprzez interpretację wydarzeń, wyrażenie i opowiedzenie o nich w modlitwie, oddanie Bogu w liturgii, nie tylko formuje postawę religijną ucznia, lecz przede wszystkim pokazuje, że codzienne życie chrześcijanina jest bezpośrednio powiązane z wyznawaną przez niego wiarą. Likwiduje zatem tak często występującą przepaść między wiarą a życiem. Dlatego z całą odpowiedzialnością należy podkreślić, iż założenia opisywanego podręcznika są zgodne z zasadą wierności Bogu i człowiekowi.

Zob. także: <http://www.katecheza.episkopat.pl/bpk/numery.htm>

Zob. także: <http://www.odnlomza.pl/opracowania/katecheza>

Zob. także: <http://odn.zce.szczecin.pl/doc/materialyreligia.html>

Zob. także: <http://85.128.210.14/biblos/>

Zob. także: <http://www.natan.pl/articles.php?id=122>

Zob. także: <http://www.biblos.pl>

DAS OPTIMALE LEHRBUCH FÜR DEN RELIGIONSUNTERRICHT AN DER GRUNDSCHULE

Zusammenfassung

Das optimale Schulbuch soll heute die didaktische und erzieherische Arbeit sowie den Initiationsprozess der Schüler in den Glauben erleichtern. Daher sind Überlegungen anzustellen, was das optimale Lehrbuch für den Religionsunterricht an der Grundschule auszeichnet. Jeder Religionslehrer hat aufgrund seiner Charaktereigenschaften, seiner Persönlichkeit, seiner Kompetenz, seiner individuellen Prädisposition, seiner Erfahrungen und seiner beruflichen Praxis unterschiedliche Bedürfnisse und Erwartungen, die deshalb ein Lehrbuch kaum im ganzen erfüllen kann. Denn jeder Priester, Katechet oder Religionslehrer macht sich seine eigene Vorstellung von einem idealen Buch für den Religionsunterricht. Deshalb wird in dem vorliegenden Artikel der Versuch unternommen, auf folgende Fragen Antworten zu finden: Welche Erwartungen werden heute an Lehrbücher für den Religionsunterricht gestellt? Was kennzeichnet ein gutes Unterrichtswerk für den Grundschüler, insbesondere im Religionsunterricht? Welche grundlegenden Funktionen übernimmt das Schulbuch für den Religionsunterricht? Wie sollten Einband und Layout des Religionsbuchs gestaltet sein? Welche allgemeinen Schlussfolgerungen und Überlegungen ergeben sich daraus? In welchem Umfang entsprechen die neuen Lehrbücher für den Religionsunterricht an der Grundschule – die Reihe „Das Geschenk Jesu“ („Dar Jezusa“) und die Reihe „Das Geschenk der Begegnung mit Gott“ („Dar spotkania Boga“) – den Bedürfnissen und Erwartungen von Katecheten und Schülern?